

Rákóczi út

Egyedül az öreg házban

Somoskőújfalu, Rákóczi út 21. Öreg ház, fehérre meszelt falakkal. Az ország kapuja — a korszerű határátkelő ide látszik. Mariska néni vizet cipel a szomszédoktól. Egyedül él az öreg házban. A férje másfél évtizede meghalt.

Pedig egészséges ember volt! Az acélgyári dróthúzóban dolgozott. Olyan 90—100 kilós karikákat emelgetett, az vitte a sírba.

Milyen ember volt?

Szép ember. Hazaadta a fizetését. Szerette a bort, de csak a mellékesből költött rá. Az enyhe februári napsütésben sütkezünk a nadrág szíjnyitóján. Körülöttünk tyúk- és kaporháló. A háza terelődik a szó, ahol özvegy Szabó Barnáné 1924 óta él.

Valamikor az anyósom építtette. A férje korán elhalt. Hat árva maradt utána. A virtusba halt bele! Egyszer fozadástól négy zsák búzát vitt fel a magtár padlására. Egy zsák löherremagot a foga közé szorított. Nem volt 42 éves, amikor eltemették.

Mariska néni hány gyermeket nevelt fel?

Három édes gyermeket és négy mostohát. Mindig csak a házban, és körülötte dolgoztam. Volt egy kis földünk, azt kapálgtam.

A 47 éves Béla és Éva gyermeke Somoskőújfalu lakik. Piroška Baglyasájn dolgozik. Időnként meglátogatják édesanyjukat. Soha nem jönnek tíres kézzel.

Nem bánt engemet az egyedüllét? Nagy volt a család, kell egy kis nyugalom. Mindig bíbelődök, valamivel. A főzést különösen szeretem. Megettem én valamikor a vasat is, de ilyen korban már diétázni kell.

Anyagiakban bizonyára nem dűskál.

Annyi pénz mindig akad, amennyi egy ilyen öregasszonynak kell. A beosztásom miúgy. Az uram után kapok 600 forint nyugdíjat.

Gyermekei miként segítik?

Adtak már pénzt is. Egyik befűzött paradicsomot

hozott, a másik málnaszörpöt, disznótort idején kóstolt. A télen négy tyúkot tartottam. Rendesen tojtak, minden második nap.

A 65 éves Mariska néni legnagyobb öröme, hogy gyermekei szeretik. Édes gyermekeinek 5, a mostoháknak 18 gyermeke van. Időnként ők is meglátogatják. Közülük többen távol laknak. Az egyik Szegevény, a másik Tolnában, ketten Somoskőújfalu.

Időtöltésként mivel foglalkozik?

Szóornóm a szomszédok lakik. Mindig szól ha valami jó műsor van a televízióban. A könyvtárba is eljár. Nemrég volt nálam, hogy síessek az olvasással, mert viszi cserélti a könyveket.

A gerendás, zsúfolt konyhában öreg kredenc. Már akkor is ott volt, amikor Mariska néni férjhez ment. Az anyósa hagyta rá.

Hűség és jószág. Jóban rosszban kitartott mellettem.

Rozgonyi István

Névházasság — települések között

Száz évvel ezelőtt, 1874-ben tette közzé első ízben a Központi Statisztikai Hivatal az ország településeinek és egyéb lakott helyeinek névjegyzékét. Azóta rendszeres időközönként napvilágot lát a névjegyzék, kibővítve, több irányú áttekintést nyújtó állam- és közigazgatási, valamint statisztikai adatokkal. A legtöbb újdonsággal a mostani, legújabb „feltérképezés” szolgál. Az utóbbi tízenöt évben ugyanis az ország államigazgatási és közigazgatási adatait többet változott, mint a korábbi fél évszázadban. Egyik érdekesség a helységek számának lassú, de állandó csökkenése: legutóbb 3246 volt a jegyzékbe vett települések száma, ma 3189.

A „lejtárhány” oka a helység-, illetve a helységnév-összevonás. Az esetek zömében az egyesítés alkalmával kompromisszum születik: a „kereszteltn” az újszülött olyan nevet kap, amely mind-

két „szülőjének” korábbi nevéből megőrzi valamit. Így lett például Órszentmiklós és Vácottány, „nászából” Órbottyán, Rákóczi és Balassagyógyes egyesüléséből pedig Meggyeskovács.

A leghosszabb helységnevet — 1945-ben történt egyesítésig — húsz betűvel Reformátuskövesháza viselte. Örökét most Jászfelsőszentgyörgy vette át, amely húsz betűvel ugyan nem döntötte meg, de beállította elődje rekordját. A sereghegység, azaz a legkurtább nevet viselőik között viszont jópáran holtversenyben állnak két betűvel, azaz egy szótaggal: Ág, Bó, Sé, Ór stb.

A Statisztikai Hivatal gazdag gyűjteménye 300 ezer adattal egyben a helytörténeti kutatások értékes kincséje is. Akik településeink múltjával hivatászerűen foglalkoznak, megtudhatnak belőle

sok, eddig nem publikált, vagy csak nehezen hozzáférhető tényanyagot. Olyanokat például, hogy Nyírbrány községet 1901-ben létesítették Buda és Szentgyörgyábrány összevonásából. Ceglédbercel pedig ugyancsak 1901 előtt még Cserőbercel volt. Kutatóink nemrégiben vették tervbe a jellegzetes és feltételezhetően történelmi műveltségű helységnevek regisztrálását, és a nevek származásának, valamint értelmezésének a kiderítését is. Kinyomozták — többek között —, hogy Balatonakaratya annak emlékét őrzi, hogy a hagyomány szerint Rákóczi jöde hívta össze az országgyűlést, a nép „akaratyának” a kinyilvánítására. Ezeknek a kutatásoknak is minden bizonnyal hasznos segédeszköze lesz az új helységnévtár.

Oláh Béla

Kertbarátok jó mozgalmá

Mivel Pásztón állandó beszédtema a zöldség-gyümölcs ellátás megoldatlansága, néhány hónapja megalakult a kertbarátok mozgalma. Időben felismerték, hogy a bizonyos fokig segít a pásztói zöldség- és gyümölcs gondok problémáiban.

Közismert, hogy Pásztó hagyományos zöldség-gyümölcs termesző terület. Volt, még nem is olyan régen. Olyannyira, hogy Salgótarján is ellátta...

A kertbarátok jelenleg kétezereztíz négyzetméter területen természetesen korai primörököt, mindehhez segítséget nyújt az AFESZ. Hús-olajkályhát vettek, kétezereztíz négyzetméter fölívázat, és ötezer forint értékű vetőmagot adnak ki kölcsönképpen.

Ezért — húsz százalékkal olcsóbban adják el az érdekeltek a zöldséget az AFESZ-nek. A fogyasztó jár a legjobban, mert „kiiktatódnak” a különféle szállítási és egyéb költségek. Közvetlenül a termelőtől szép árut kapnak, a piacnál olcsóbb áron. Így árszabályozó szerepet is betölt a kertbarátmozgalom. A nagy népszerűségnek örvendő községbe máris új tagok kopogtatnak. Tevékenységük nyomán remélhetőleg mind több saláta, retek, zöldség kerül a pásztói piacra...

Sok emberrel találkozom már az életben, de akiről most szó lesz, azt különleges embernek tartom. Duzzad az erőtl, tele van életörömmel. Ahol megjelenik, ott kiderül a világ, olyan jókedvet kavarr maga körül. Ez történt a közgyűlés után is. A zárszámadó tanácskozás elején elfoglaltsága miatt nem volt ott. Mindenki ünnepeit. Hosszú évek után most először zárták nyereséggel az esztendő. Szóval felzabadtak a kedélyek, ő pedig dolgozott. Méghozzá olyan feladatot végzett, amelyet rajta kívül kevesen értenek, és halasztást nem tűrt. Jelenleg nincs is aki vállalkozna ilyen munkára. Arra tudnillik, hogy hízott jószágokat vagonozoznak be. Kemény munka is, veszélyes is, felelősséggel járó is.

Az egész életében istállóhoz szokott, több mázsás állat csak unszolásra megy fel a szállítókocsra. Oda is minden porcikájában remegve. Fújta, mintha arénában lenne. Talán megérzi, hogy utolsó útlára indul. Ezért aztán különleges elbánás szükséges a berakodáshoz. Szécsényfaluiban, néhány esztendővel ezelőtt, hozzáértő ember hiánya miatt a napfénytől, a kíváncsiságtól megvadult hizott, bíka az emberek unszolására nehezen ugyan, felment a pótkocsra, de ott megvadult. Bömbölt, kapart, tépte a köteleit, meglódította hatalmas testét, akár a papírszalag patogott róla a kötél és le a kocsirol. Szinte remeggett a föld alatta. Fejét leszegve, öklönyi szeme vérben forgott.

Dombok alatt fényesség

Fújta, akár a sárkány. Mene-külték az emberek a szörnyeteggé vált állat pedig be a közeli erdőbe. Háborzongató volt a bömbölése. Emberek azt megközelíteni, öngyilkosságba menő cselekedet lett volna. Bevágatott egy mély gödörbe, letiporta maga körül még a karvastagságnyi fák is. Nem volt más, elő a fegyvert és végezni vele. A vadászpuskagolyóól csupán megérzékelt. Katonafegyverrel végeztek aztán vele. Micsoda kár lett ebből! Az így kimúlt állatért csak felét fizetik ki mint emlét ér.

Ezért nagy jelentőségű a munka, amit a környéken Kovács Gyulánál különbül jelenleg senki nem tud elvégezni. Emlatt maradt el a zárszámadás elejéről is. Mire a hozzászólásokra került a sor, akkorra viszont már ott volt. Megállt a kultúr ajtajában. Vékonny, szikarcs ember. Az arca is keskeny. Nincs azon semmi felesleges súly. Ahogyan mondani szokás, csupa izom. Bányász volt, ott szokott a kemény munkához. Deresedő a feje. Tekintete mintha az egész világ eseményeit fel akarná fogni, semmit sem kerül el. Szóval igazi nyughatatlan ember. Amikor a zárszámadás hivatalos része befejeződött, rászólt Kiss János, az „dós”-sz-alapító:

Nem kértél szót, pedig szerettelek volna hallani.

Elkéstem. De az állatok elmentek!

Nyomban a berakodás élme-nyeiről beszél. Az egyik állat nyugtalanságát részletezte.

De belekapaszkodtam, hogy meg sem tudott moccanni...

Valaki a sokadalomból, aki már jól ismerte Kovácsot, mint a tüvel, éles szóval megszurta.

Beteg volt az...

Akkor már lent volt a zárszámadás alkalmából kijáró kisüsti. Méghozzá valódi, amiből őt, a jól végzett munka után kettő is megilllette. Kovács Gyula nem veti meg a jó innivalót, de tudja a határt. A hang felé kapta a fejét. Piros lett.

Micsoda? Hány feküdjöt vágják le...?

Ha jól láttam, Barta Lajos kezdett ki vele, azzal a céllal, hogy kerekedjen a jókedv, ami ilyenkor nem hiányozhat a helyszínről.

Tízet, akár a laktanyában, fiatal korokban!

Ahányat, annyit üveg bor...? — vissza neki Kovács. Micsoda hangulat kerekedett. Középpontban Kovács Gyula, a jókedvesítő. Asz-szonyok, férfiak, már mind biztatták őt. Egy darabig, hogy feszüljön a hangulat, kértte meg magát, de lassan lekerült a nagykabát. Követte a kicsi, Kovács inóújban. Most látszott, micsoda vékony ember. Akár az acél, lehetne izmat. Helvet csináltak neki. Szétnézett, tudta, nincs

visszakozz. Vigyázba kapta magát, aztán teljes hosszában el, de alig hallatszott esése. Karja mint a rugó fogta fel testét. Már talpon is volt. És egyre gyorsabban: Feküdj, fel... Feküdj, fel...

Senki sem számolta, hogy hányszor vágta földhöz magát és hányszor pattant fel Kovács Gyula. A jókedvtől meglett a negyterem. A asz-szonyok még tapsoltak is neki. Hát hogyné, amikor csak éppen, hogy lihegve, a sokaság elé állt, derült tekintetével kereste Bartát.

Hoj az áldomás? — kérdezte.

Szűkösség semmiben sem volt, jókedvben sem. Mert ahol Kovács Gyula, ott nem hiányozhat vidámság. A könyvűlést követő napokban megint találkoztunk. Hízott állatokat szállítottak — ahogyan ő mondta — Itállába. Ilyenkor nincs helye a tréfának, munka van. Beállt a teherkocsi az istálló rakodóhoz. Kovács, akár a parancsnok, az embereknek kijelölte feladát. Ő pedig személyesen az állatokkal foglalkozott. Most megint nyugtalanok voltak. Különösen a fényre érzékenyek. A napfény pedig nem takarékoskodott. Akár a vakok, cöveként le a két első lábat. Remeggett a testük. Kovács beszélt hozzájuk. Ki tudja,

mát mond nekik, de megnyugodtak. Mentek vele. Az egyik makacsolta meg magát. A rakodópártot és a kocsit ösz-szekető átjárójig meg elment. Ott a nehéz leptekek alatt zuhogó padlón megijedt. Először hátrafelé curkkolt, majd hirtelen előre ugrott. Azt hittem, lerogy alatta az autó. Ott lát-tam Kovácsot, milyen hozzá-értője az állatnak. A keze feje megferehedett a kötél szorításától. A másikkal az állat szarvát fogta és beszélt hozzá. A jószág az ugrás után megcsúszott az autón és végigvá-gódott a padlón. Na, most vége a világnak. Az állat megvadult és nincs ember, aki megfékezze. Mindenki Kovácsot nézte. Az oldalán fekvő állat után engedte a kötelet. Aztán rántott egyet rajta, hűrként rezgett a kenderfonat. Az állat emelte fejét, majd talpra ugrott. De ekkorra a kötél már a karikába volt húzva, szorosán, megfeszülve. Az állat nem tudott megmozdítani. Remeggett, fűjt, újból rugaszkodott, hogy meneküljön, aztán beletörődött sorsába. Kovács megtörülkőzött a verejtéktől.

Az anyád keservit. — mérgekedet, aztán leszóit. — Készítsétek a következőt...

A mikor a nagy értékű állatokkal megrakott teherautó elindult Kovács Gyula megkönnyebbülten fellelézett. Arca derült volt, akár a napfényes domboktól szép karancssági vidék.

Babó Gyula

Fiatalok a termelőszövetkezetben

„Mondják el az igényeiket!”

Kevés közös gazdaság dicsekedhet megénkben azzal, hogy csaknem száz fiatal, harminc éven aluli dolgozója szorgoskodik a tsz előtt álló feladatok végrehajtásán. A nézsaiak kicsit büszkéek is erre.

Mit csináltak ti a fiatalokkal? — kérdezik a szomszédos termelőszövetkezetek vezetői.

Munkalehetőséget biztosítottunk számukra, és törődünk velük — foglalja össze tömören Gyetván József, a tsz-elnök helyettese. A magyarázat mögött egyszerű dolgok rejtőznek. A fiatalok nem csak kereseti lehetőséget találnak a termelőszövetkezetben. A munkahely szinte második otthonukká vált az utóbbi évek során.

A héten négy fiatalot tanulni küldtünk. A gépekhez szükség van a szaktudásukra, mert csak így tudnak majd eleget tenni az egyre növekvő követelményeknek. Körülkben a tanulási kedv magasra szökött. Ezeket a kezdeményezőket örömmel támogatjuk — magyarázza az elnökhelyettes.

A támogatás más formái is kialakultak Nézsán. Erről a lezültekesebbek, a fiatalok beszélnék:

Öt éve dolgozom a termelőszövetkezet könyvkötészetében. Ez az első munkahelyem, de nem is kívánkozom máshová. A kereset kielégítő, a munka nem nehéz. A munkahelyi szociális körülményekkel sincs probléma. A termelőszövetkezet vezetői számtalan lehetőséget biztosítanak a szórakozásra, pihenésre is. Elég csak egy példát említenem: a nyáron harminc fiatalot küldtek üdülni. Az utitköltséget, a szállást, ellátást a gazdaság fedezte — mondja Rojkovics Mária.

Munkatársam, Hriagyac Éva hasonlóan vélekedik:

Nézsá, Nógrádsáp, Legend KISZ-szervezetei évről évre számítanak a tsz anyagi segítségére. Mi legutóbb magnot kaptunk. Megígérték, hogy lehetővé teszik egy zenekar megalakítását is. A felszerelést a gazdaság biztosítja. Tudjuk, ezért nekünk is tenni kell valamit. A fiatalok bármikor készek társadalmi munkára, de eddig ilyen alkalom ritkán

Rojkovics Mária: Az utitköltséget, szállást, ellátást a gazdaság fedezte

Hriagyac Éva: A felszerelés a termelőszövetkezet biztosítja

Matus András: A fórum a vezetők ötlete volt. Fotó: Fodor Tamás

adódott. Most tervezzük az ifjúsági szocialista brigádok megalakítását. A termelést ezen keresztül szeretnénk emelni.

A könyvkötészet a termelőszövetkezet melléküzeméga. A

fiatalok zöme, főleg a lányok itt dolgoznak. A gazdaság vezetői más ágazatokban is jó feltételeket teremtettek számukra. A szarvasmarhatelepen központi fűtés, öltöző, zuhanyzó áll rendelkezésükre.

Arra is kíváncsiak a vezetők, hogy a fiatalok hogyan vélekednek a gazdálkodásról, milyen problémák vannak.

Mondják el az igényeiket! Erre biztattuk őket azon az összejövetelen, ahol a vezetőik és fiatalok eszmecsereit folytattak közös dolgokról — jegyzi meg Gyetván József.

A tanácskozás ifjúsági fórumként került a köztudatba. Sikertől mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a folytatásról is döntöttek. Vezetőiknek Matus Andrást választották meg, aki a baromfitelepet vezető.

Kicsit szégyenkezve kell vallanunk, hogy a fórum vezetői ötlete volt. Elmondják, mit várnak a fiataloktól. Mi a problémáinkat, gondolainkat soroltuk. Legtöbb szó a tanulásról és a szakmunkások nagyobb megbecsüléséről esett. A fórum tulajdonképpen a KISZ-szervezet megalakulása felé vezető út első szakasza. Sajnos, tsz ifjúsági szervezet még nincs nálunk, pedig nagy szükség lenne rá. A fiatalok közösségét meg jobban össze tudnának kovácsolni. A fórumon megismerkedtünk a gazdaság előtt álló feladatokkal is. Ezek végrehajtásában jelentős rész hárul ránk, — magyarázza az ifjú szakember.

A fórumot a vezetőség nagyon komolyan vette. Matus Andrást minden vezetőségi ülésre meghívják. A fiatalok véleménye rajta keresztül jut kifejezésre. Az jezi azonban mégis csak a KISZ-alapszervezet lesz.

A nézsai közös gazdaságban megteremtették azokat a feltételeket, amelyek hozzájárulnak ahhoz, hogy a fiatalok otthon érezzék magukat a termelőszövetkezetben. A vezetőis most azon törik a fejüket, miként lehetne élet-és munkakörülményeiket tovább javítani.

A fiatalok érdekében történő intézkedésekben nem kisebb dologról, mint a tsz jövőjéről van szó.

Szabó Gyula